

Τριλογία «Γουλφ Χολ» της Χίλαρι Μαντέλ (κριτική) – Επικά ιστορικά μυθιστορήματα με φεμινιστική χροιά

Για την τριλογία της Χίλαρι Μαντέλ (Hilary Mantel) «Γουλφ Χολ» (εκδ. Ψυχογιός), που αποτελείται από τα μυθιστορήματα «Γουλφ Χολ» (μτφρ. Αθανάσιος Ζάβαλος), «Γεράκια» (μτφρ. Εριφύλλη Μαρωνίτη) και «Ο καθρέφτης και το φως» (μτφρ. Καρολίνα Μέρμηγκα).
Εικόνα: Από την τηλεοπτική διασκευή.

Γράφει η Αγγελική Σπηλιοπούλου

Η Χίλαρι Μαντέλ, έχοντας βρεθεί τέσσερις φορές υποψήφια για το Βραβείο Μπούκερ, κατάφερε να το κερδίσει τις δύο από αυτές, πρώτα για το Γουλφ Χολ το 2009, και έπειτα για το Γεράκια το 2012, μέρη της ίδιας τριλογίας. Και το τρίτο μέρος, Ο καθρέφτης και το φως, ήταν υποψήφιο, χωρίς όμως να τιμηθεί.

Η Μαντέλ υπήρξε καταξιωμένη συγγραφέας πολύ πριν λάβει τα Μπούκερ, αλλά το γεγονός ότι έγινε μόλις η τρίτη μυθιστοριογράφος -μετά τους Τζ. Μ. Κουσί και Πίτερ Κάρεϊ- που το κατέκτησε δύο φορές, της έδωσε τεράστια ώθηση και αναγνώριση. Μέσα από μια καριέρα που εκτείνεται σε σχεδόν τέσσερις δεκαετίες, με δεκαεπτά βιβλία στο ενεργητικό της, καθιερώθηκε ως μια από τις πιο αγαπημένες συγγραφείς στον κόσμο. Στην τριλογία της «Γουλφ Χολ» βασίζεται και η ομώνυμη βραβευμένη τηλεοπτική σειρά του BBC. Έφυγε από τη ζωή τον Σεπτέμβριο του 2022.

Η τριλογία

Η τριλογία κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Ψυχογιός. Τα δύο πρώτα μέρη επανεκδόθηκαν σε παλαιότερες μεταφράσεις των Αθανάσιου Ζάβαλου και Εριφύλλης Μαρωνίτη αντίστοιχα. Το τελευταίο μέρος, Ο καθρέφτης και το φως, που πρωτοκυκλοφόρησε το 2020, δύομισι χρόνια πριν από τον θάνατό της, είναι το κύκνειο άσμα της. Μεταφράστηκε για πρώτη φορά στα ελληνικά το 2025, από την Καρολίνα Μέρμηγκα.

Η ιστορική περίοδος που επέλεξε η Μαντέλ να ερευνήσει και να αναβιώσει μυθιστορηματικά είναι ο 16ος αιώνας και πιο συγκεκριμένα, τα χρόνια της βασιλείας του Ερρίκου Η' της Αγγλίας. Το αναμενόμενο θα ήταν τη θέση του πρωταγωνιστή να κατέχει ο Ερρίκος Η'. Η συγγραφέας, όμως, κινήθηκε ανατρεπτικά: το στοιχείο, λοιπόν, που καθιστά το εγχείρημά της αξιοπρόσεκτο έγκειται στην εξιστόρηση των γεγονότων μέσα από την οπτική και τα βιώματα του Τόμας Κρόμγουελ, ενός ανθρώπου που έπαιξε σημαντικό ρόλο στη λήψη των βασιλικών αποφάσεων. Γουλφ Χολ

Στον πρώτο τόμο της τριλογίας, η συγγραφέας μάς συστήνει τον πρωταγωνιστή της. Συναντάμε τον Τόμας Κρόμγουελ στο Πάτνι το 1500. Γιος ενός βίαιου πατέρα, θα φύγει από την πατρική εστία αναζητώντας το μέλλον του μακριά από το κακοποιητικό περιβάλλον που μεγάλωσε.

Θα βρεθεί στην Ευρώπη ως μισθοφόρος του γαλλικού στρατού, θα σπουδάσει νομικά και θα ασχοληθεί με το εμπόριο. Ο οξυδερκής, πολύπειρος και διπλωμάτης Κρόμγουελ θα γίνει σύμβουλος και δικηγόρος του Καρδινάλιου Τόμας Γούλσεϊ. Θα είναι δίπλα του σε όλες τις προσπάθειες ακύρωσης του γάμου του Ερρίκου Η' με την Αικατερίνη της Αραγονίας. Όταν ο Καρδινάλιος χάσει την εύνοια του Ερρίκου, εξαιτίας της αποτυχίας του να ακυρώσει αυτόν τον γάμο, ο Κρόμγουελ θα καταφέρει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του βασιλιά και να ανελιχθεί σε σύμβουλό του. Από τον γάμο του με την Αικατερίνη ο Ερρίκος απέκτησε μια κόρη, την πριγκίπισσα Μέρι, ενώ οι υπόλοιπες εγκυμοσύνες είτε δεν ολοκληρώθηκαν είτε δεν επέζησαν τα νεογνά. Ελλείψει άρρενα διαδόχου, ο Ερρίκος αναζητά νέα σύζυγο και τρόπο να απαλλαγεί από την Αικατερίνη. Ο πάπας Κλήμης θα αποταθεί ότι η αρχική άδεια για το γάμο του Ερρίκου με την Αικατερίνη ήταν σωστή και ο γάμος παραμένει σε ισχύ.

Ο Ερρίκος δεν δίστασε να έρθει σε ρήξη με τον πάπα και να προχωρήσει σε απόσχιση από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για να μπορέσει να την παντρευτεί.

Ο Κρόμγουελ, προς ικανοποίηση των επιθυμιών του βασιλιά, ενορχηστρώνει μια σειρά δράσεων χειραγωγώντας ανθρώπους και εκκινώντας διαδικασίες, ώστε να επιτευχθεί η ακύρωση του γάμου και να παντρευτεί ο Ερρίκος την Ανν Μπολίν, μια από τις ισχυρότερες προσωπικότητες στην ιστορία της Αγγλίας. Ο Ερρίκος δεν δίστασε να έρθει σε ρήξη με τον πάπα και να προχωρήσει σε απόσχιση από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για να μπορέσει να την παντρευτεί. Έχοντας ζήσει στη βασιλική αυλή της Ολλανδίας και της Γαλλίας, η Μπολίν θα βρεθεί κυρία επί των τιμών της Αικατερίνης. Ο Ερρίκος διατηρούσε σχέση με την αδερφή της Ανν, Μέρι, ενώ υπήρχαν φήμες για ερωτική σχέση και με τη μητέρα τους, Λαϊδη Μπολίν. Ο βασιλιάς ήταν γνωστός για τις απιστίες του.

Η αυτονόμηση του Ερρίκου οριστικοποιεί το σχίσμα με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Αψηφώντας την απόφαση του πάπα, γίνεται ο ίδιος κεφαλή της Εκκλησίας της Αγγλίας και ακυρώνει το γάμο του με την Αικατερίνη. Η ακύρωση ίσως να είχε δοθεί από τον πάπα, όμως εκείνη την περίοδο (Μάιος του 1527), ο ανιψιός της Αικατερίνης, Κάρολος, κατέλαβε τη Ρώμη και ο πάπας Κλήμης αφορίστηκε. Ο Κάρολος δεν θα επέτρεπε την ακύρωση αυτού του γάμου, επειδή η πριγκίπισσα Μέρι θα θεωρούνταν νόθο τέκνο του Ερρίκου, χάνοντας τα προνόμια της. Η αυτονόμηση του Ερρίκου οριστικοποιεί το σχίσμα με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Ο Κρόμγουελ, ενώ ανέρχεται κοινωνικά, σε προσωπικό επίπεδο δέχεται αλλεπάλληλα πλήγματα. Εκτός από το θάνατο του Γούλσει, ο Ιδρώτας -όπως ήταν γνωστός ο λοιμός που κατά περιόδους εμφανιζόταν- του στερεί την αγαπημένη του σύζυγο και αργότερα τις δύο κόρες τους.

Γεράκια

Στο δεύτερο μέρος της τριλογίας παρακολουθούμε την πτώση της Ανν Μπολίν. Παρόλες της μακρόχρονες διαπραγματεύσεις και διαμάχες με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, τις μεθοδεύσεις για να ακυρωθεί ο γάμος με την Αικατερίνη και να καταφέρει να ακολουθήσει αυτός με την Μπολίν, ο Ερρίκος χάνει κάθε ενδιαφέρον για τη δεύτερη σύζυγό του. Μετά τη γέννηση της κόρης τους, Ελίζαμπεθ, δεν απέκτησαν άλλο παιδί. Οι υποσχέσεις και οι ελπίδες για απόκτηση άρρενα διαδόχου διαψεύδονται και πάλι. Η νέα βασίλισσα, που ποτέ δεν έγινε δεκτή από την πλειοψηφία του λαού, θα έχει χειρότερη μοίρα από την ατίμωση και τον εξορισμό της Αικατερίνης. Η δυσφήμισή της θα επιφέρει την ηχηρή πτώση της, η οποία θα παρασύρει όσους βρίσκονταν στο στενό περιβάλλον της. Η Μπολίν φυλακίστηκε στον Πύργο του Λονδίνου στις 2 Μαΐου 1536 για μοιχεία, αιμομιξία και προδοσία.

Μαρτυρίες θα αποσπαστούν ώστε να επιβεβαιωθούν οι κατά συρροήν απιστίες της και η προδοσία, τόσο η δική της όσο και των συνενόχων της. Η οικογένεια Μπολίν θα παλέψει να ανατρέψει τις κατηγορίες, έχοντας στο στόχαστρο τον Κρόμγουελ, θεωρώντας πως ενοχοποιεί όσους οδήγησαν στην πτώση τον Καρδινάλιο Γούλσει. Ο Ερρίκος έχει καταλήξει στην επόμενη υποψήφια βασίλισσα. Η χαμηλών τόνων Τζέιν Σίμορ πολιορκείται από τον Ερρίκο, ενώ συνωμοσίες εξυφαίνονται για την καταδίκη της Ανν Μπολίν σε θάνατο.

Η ποινή για προδοσία ήταν θάνατος στην πυρά, όμως ο Ερρίκος εμφανίζεται να αποφασίζει τον αποκεφαλισμό της Μπολίν.

Στη δίκη της, η Ανν αρνήθηκε τις κατηγορίες, αλλά κρίθηκε ένοχη για προδοσία και καταδικάστηκε σε καύση ή αποκεφαλισμό «κατά βούληση του Βασιλιά». Η ποινή για προδοσία ήταν θάνατος στην πυρά, όμως ο Ερρίκος εμφανίζεται να αποφασίζει τον αποκεφαλισμό της Μπολίν. Το μυθιστόρημα της Μάντελ γράφτηκε το 2012. Σύμφωνα με άρθρο του The Guardian τον Οκτώβριο του 2020, στα Εθνικά Αρχεία, σε ένα βιβλίο ενταλμάτων σύλληψης της εποχής των Τυδώρ, βρέθηκε ένα απόσπασμα που περιέχει οδηγίες του Ερρίκου για τον τρόπο

εκτέλεσης της Μπολίν. Σε αυτό το έγγραφο, ο βασιλιάς όριζε ότι, παρόλο που η βασίλισσά του είχε «καταδικαστεί σε θάνατο... με καύση στη φωτιά... ή αποκεφαλισμό», είχε «κινηθεί από οίκτο» για να τη γλιτώσει από τον πιο οδυνηρό θάνατο τού να «καεί στη φωτιά». Αλλά συνέχισε: «Εμείς, ωστόσο, διατάζουμε ότι... το κεφάλι της Άνν θα... κοπεί».

Οι περισσότεροι ιστορικοί συμφωνούν ότι οι κατηγορίες ήταν ψευδείς – το μόνο έγκλημά της ήταν η αποτυχία της να χαρίσει στον Ερρίκο έναν γιο.

Σύμφωνα με την Τρέισι Μπόρμαν, κορυφαία ιστορικό της εποχής των Τυδώρ, το βιβλίο ενταλμάτων ενισχύει την εικόνα του Ερρίκου Η΄ ως «παθολογικού τέρατος». Όπως δήλωσε στον Observer, «το προηγούμενος άγνωστο έγγραφο για ένα από τα πιο διάσημα γεγονότα στην ιστορία, δείχνει τον προμελετημένο, υπολογιστικό τρόπο του Ερρίκου. Ξέρει ακριβώς πώς και πού θέλει να συμβεί ο θάνατος της Μπολίν». Οι οδηγίες που έδωσε ο Ερρίκος απευθύνονται στον Σερ Γουίλιαμ Κίνγκστον, αστυφύλακα του Πύργου, και περιγράφουν λεπτομερώς πώς ο βασιλιάς θα απαλλαγεί από την «αείμνηστη βασίλισσα της Αγγλίας, πρόσφατα σύζυγό μας, που πρόσφατα συνελήφθη και καταδικάστηκε για εσχάτη προδοσία». Οι περισσότεροι ιστορικοί συμφωνούν ότι οι κατηγορίες ήταν ψευδείς – το μόνο έγκλημά της ήταν η αποτυχία της να χαρίσει στον Ερρίκο έναν γιο. Ο πιο διάσημος βασιλιάς στην αγγλική ιστορία παντρεύτηκε έξι φορές, στην αδιάκοπη αναζήτησή του για έναν άρρενα κληρονόμο.

Ο καθρέφτης και το φως

Λίγες ημέρες μετά τον αποκεφαλισμό της Μπολίν, η Τζέιν Σίμορ, φίλα προσκείμενη στον Κρόμγουελ, στέφεται τρίτη βασίλισσα του Ερρίκου. Ό,τι θυμίζει την Άνν Μπολίν απομακρύνεται. Μετά τον θάνατο της Άνν, τόσο η κόρη του Ερρίκου από τον πρώτο του γάμο, η Μέρι, όσο και μέρος των Άγγλων πολιτών, πίστευαν πως ο βασιλιάς θα συμμορφωθεί με τις προσταγές της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, αναγνωρίζοντας την εγκυρότητα του γάμου του με την Αικατερίνη της Αραγονίας. «Η Κουρία πρέπει να μη χάσει την ελπίδα ότι η Αγγλία κάποτε θα επιστρέψει στο ποίμνιο» (σελ. 368).

Η πριγκίπισσα Μέρι, που εξ αρχής στάθηκε απέναντι στις αποφάσεις του πατέρα της, αρνούμενη να δηλώσει υποταγή, ελπίζει στην αποκατάστασή της ως νόμιμου τέκνου του Ερρίκου με δικαίωμα διαδοχής στο θρόνο. Τις αντιστάσεις της θα κάμψει ο Κρόμγουελ και θα εξασφαλίσει την υπογραφή δήλωσης πίστης στον Ερρίκο.

Σημαντικό σημείο στη βασιλεία του Ερρίκου είναι και οι αποφάσεις που θα ληφθούν μετά το σχίσμα αναφορικά με την περιουσία των μοναστηριών. Τα περιουσιακά στοιχεία που είχαν στην κατοχή τους τα μοναστήρια θα περιέλθουν στο Στέμμα και στους συμμάχους του Ερρίκου. Υπεύθυνοι για την απόφαση αυτή ήταν ο βασιλιάς και ο Τόμας Κρόμγουελ. Το κλείσιμο των εκκλησιών και των μοναστηριών είχε ως αποτέλεσμα την εξέγερση του λαού με αφετηρία το Λίνκολνσιρ, στην ανατολική Αγγλία.

Η εξέγερση των Προσκυνητών

Αρχές Σεπτεμβρίου του 1536 στο Λίνκολνσιρ διαδίδονται φήμες για θάνατο του Ερρίκου. Στις 29 Σεπτεμβρίου, στη γιορτή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, σε όλο το βασίλειο γίνονται λιτανείες. Μετά τη Θεία Λειτουργία, τα συγκεντρωμένα πλήθη δεν διαλύονται. Τη νύχτα ξεσπούν ταραχές και λεηλασίες που εξαπλώνονται μαζί με τη φήμη του θανάτου του βασιλιά. Ο λαός πιστεύει ότι τη διακυβέρνηση της χώρας έχει αναλάβει ο Κρόμγουελ, κατηγορώντας τον για επικείμενη αύξηση της φορολογίας και καταδυνάστευση των φτωχών. Η εξέγερση βαφτίζεται προσκύνημα στον βασιλιά και οι στασιαστές Προσκυνητές.

Ο Ερρίκος και οι σύμμαχοί του προσπαθούν να καταστείλουν την εξέγερση. Καταλήγουν σε διαπραγματεύσεις και δίνεται χάρη στους στασιαστές.

Σκοπός τους η εκκαθάριση του Ανακτοβουλίου ώστε να απαρτίζεται μόνο από μέλη που προέρχονται από την τάξη των ευγενών της Αγγλίας και η αποζημίωση της εκκλησίας για τις

βλάβες που υπέστη. Ο Ερρίκος και οι σύμμαχοί του προσπαθούν να καταστείλουν την εξέγερση. Καταλήγουν σε διαπραγματεύσεις και δίνεται χάρη στους στασιαστές. Το 1537 ξεσπά νέα εξέγερση η οποία επίσης καταστέλλεται. Στις 12 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, η Τζέιν Σίμορ γεννά τον διάδοχο Εδουάρδο και λίγες μέρες μετά αρρωσταίνει και πεθαίνει.

Η αυλαία πέφτει με τον θάνατο του Τόμας Κρόμγουελ.

Οι σχέσεις της Αγγλίας με τα υπόλοιπα κράτη είναι δυσχερείς. Ο αυτοκράτορας και ο βασιλιάς της Γαλλίας έχουν αναπτύξει στενές φιλικές σχέσεις και μια συμμαχία τους ενάντια στην Αγγλία θα ήταν καταστροφική. Η Ιρλανδία και η Σκωτία επίσης δεν είναι φιλικά διακείμενες προς την Αγγλία. Ήταν, λοιπόν, αναγκαία μια σύμπραξη με τους ηγεμόνες της Γερμανίας. Για να επιτευχθεί αυτό, ο Ερρίκος θα παντρευτεί την αδελφή του δούκα Γουλιέλμου, Άννα της Κλέβης. Ο γάμος θα τελεστεί το 1539, έπειτα από τις απαραίτητες διατυπώσεις. Ο Ερρίκος είναι δυσαρεστημένος από αυτόν το γάμο εξαιτίας της αποδοκιμασίας που διέκρινε στην αντίδραση της Άννας κατά την πρώτη τους συνάντηση. Κατηγορεί τον Κρόμγουελ τόσο για το γάμο αυτόν όσο και για την άρνησή του να τον ακυρώσει. Ο Κρόμγουελ θα βρεθεί στον Πύργο κατηγορούμενος για προδοσία. Ο γάμος του Ερρίκου με την Άννα της Κλέβης ακυρώνεται. Τη μέρα της εκτέλεσης του Κρόμγουελ, ο Ερρίκος παντρεύεται την πέμπτη βασίλισσά του, Κάθριν Χάουαρντ. Η αυλαία πέφτει με τον θάνατο του Τόμας Κρόμγουελ.

Οι συγκρούσεις και οι χαρακτήρες της τριλογίας

Τα ιστορικά γεγονότα, οι διαπραγματεύσεις, οι εμπλεκόμενοι, οι δολοπλοκίες και οι, έστω κατ' ευφημισμόν, διπλωματικές και πολιτικές συμφωνίες που διατρέχουν την τριλογία είναι πολυάριθμα, αναδεικνύοντας τις εντάσεις και τις ισορροπίες που κλυδωνίζονται όπως και τα μέσα που απαιτούνται ώστε να εξασφαλιστεί η διακυβέρνηση του κράτους. Οι ευμετάβλητες συμμαχίες μεταξύ μοναρχών και ο καθοριστικός ρόλος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στο πολιτικό σκηνικό παραμένουν εμφανείς σε όλη την αφήγηση.

Οι αναδρομές στο παρελθόν είναι συχνές και μαζί με τους αναστοχασμούς του αφηγητή προσδίδουν οικειότητα και σύνδεση με το κείμενο και με τον ίδιο.

Μέσα από τη διαδρομή του Κρόμγουελ και τη δική του θεώρηση των συμβάντων, γνωρίζουμε τα πρόσωπα, τις συμπεριφορές και τους λόγους που οδήγησαν στη λήψη των αποφάσεων τους. Σκιαγραφείται τόσο το προσωπικό γίνεσθαι όσο και το πολιτικό σκηνικό, δοσμένα πάντα από την οξυδερκή οπτική ενός πολυδιάστατου ανθρώπου όπως ο Τόμας Κρόμγουελ. Η Μάντελ δίνει ανθρώπινη διάσταση σε προσωπικότητες που γνωρίσαμε κυρίως από ιστορικές πηγές. Ο αδίστακτος, φιλόδοξος, ραδιούργος, εκδικητικός Κρόμγουελ εμφανίζεται να έχει και την ευαίσθητη πλευρά του. Συνεπής, συγκροτημένος, ψύχραιμος, πιστός στο καθήκον και στην οικογένεια, με ηθικούς κανόνες και ένα αίσθημα δικαιοσύνης, φιλότιμος, δεν ξεχνά από πού ξεκίνησε και νιώθει ευγνωμοσύνη για την υποστήριξη που του παρείχε ο μέντορας του, Γούλσεϊ. Οι αναδρομές στο παρελθόν είναι συχνές και μαζί με τους αναστοχασμούς του αφηγητή προσδίδουν οικειότητα και σύνδεση με το κείμενο και με τον ίδιο. Οι μικρές λεπτομέρειες που προσθέτει η συγγραφέας δίνουν το στίγμα της διαφορετικότητας του πρωταγωνιστή της. Ως θύμα κακοποίησης, ο Κρόμγουελ δεν επιτρέπει την άσκηση βίας κατά τη διαπαιδαγώγηση όχι μόνο των παιδιών του μα και όσων βρίσκουν καταφύγιο σπίτι του: «Όταν η Άλις φεύγει και η πόρτα κλείνει πίσω της, ο Κράνμερ ρωτάει [τον Κρόμγουελ]: "Εσύ δεν τα δέρνεις τα παιδιά;"

»Όχι, προσπαθούμε να τα διδάσκουμε με παραδείγματα, όπως προτείνει ο Έρασμος...» (Γουλφ Χολ, σελ. 347).

Η μεταρρύθμιση στην Αγγλία ξεκίνησε το 1534, όταν ο Ερρίκος και το Ανακτοβούλιο ανακοίνωσαν την απόσχιση από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, θέτοντας επικεφαλής της αγγλικής Εκκλησίας τον βασιλιά.

Αυτή δεν είναι η μόνη αναφορά του βιβλίου στον Έρασμο. Ακόμα και τις τελευταίες μέρες της ζωής του, ο Κρόμγουελ είχε στα χέρια του το βιβλίο του Έρασμου Περί προετοιμασίας για το θάνατο. Οι θέσεις του Έρασμου, η σύγκρουση του Λούθηρου με τον Καθολικισμό και η Εκκλησιαστική Μεταρρύθμιση που ακολούθησε, η απόσχιση της Εκκλησίας της Αγγλίας από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, διαμόρφωσαν το τοπίο σε θεολογικό και πολιτικό επίπεδο, βάζοντας τις βάσεις για τη μετάβαση στην Αγγλικανική Εκκλησία. Η μεταρρύθμιση στην Αγγλία ξεκίνησε το 1534, όταν ο Ερρίκος και το Ανακτοβούλιο ανακοίνωσαν την απόσχιση από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, θέτοντας επικεφαλής της αγγλικής Εκκλησίας τον βασιλιά. Οι λόγοι της μεταρρύθμισης δεν ήταν θεολογικοί μα πολιτικοί. Ο ίδιος ο Ερρίκος, αρχικά, δεν ήταν δεκτικός στις αμφισβητήσεις του Καθολικισμού από τον Λούθηρο. Η άρνηση, όμως, του πάπα να ακυρώσει τον γάμο του με την Αικατερίνη οδήγησαν στην απόφαση της απόσχισης.

Ο Mark Rylance και η Ellie de Lange στη διασκευή του BBC

Συχνή είναι και η έκφραση επιθυμίας για τη δημιουργία μιας νέας Αγγλίας, επισημαίνοντες όμως τις δυσκολίες αυτής της επίτευξης:

«Μπορείς να φτιάξεις μια νέα Αγγλία; Μπορείς να γράψεις μια νέα ιστορία. Μπορείς να γράψεις καινούργια κείμενα και να καταστρέψεις τα παλιά, να πετάξεις τις σκισμένες σελίδες του Ιωάννη του Σκότου στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και να βάλεις τα Ευαγγέλια μέσα σε κάθε εκκλησία. Μπορείς να γράψεις πάνω στην Αγγλία, όμως ό,τι ήταν γραμμένο από κάτω, από πριν, συνεχίζει να εμφανίζεται, χαραγμένο στα βράχια, μεταφερόμενο από τα νερά των ποταμών που υπερχειλίζουν, αναδυόμενο μέσα από τα βαθιά παγωμένα πηγάδια. Δεν είναι μόνο οι άγιοι και οι μάρτυρες που διεκδικούν τη χώρα, είναι και όσοι ήρθαν πριν από αυτούς: οι νάνοι που τους έχωσαν μέσα σε χαντάκια, τα ξωτικά που τραγουδούν στα ελαφρύ αεράκι, οι δαίμονες που χτίστηκαν στους υπόγειους οχετούς και θάφτηκαν κάτω από γέφυρες, τα κόκκαλα κάτω από το δάπεδό σου. Δεν μπορείς να τους φορολογήσεις ούτε να τους μετρήσεις. Άντεξαν δέκα χιλιάδες χρόνια και δέκα χιλιάδες χρόνια ακόμα. Δεν μπορούν να τους διώξουν τόσο εύκολα οι αγρότες με τα φρέσκα ενοικιαστήρια και οι δικηγόροι που προσκομίζουν καινούργιους τίτλους ιδιοκτησίας. Αναβλύζουν μέσα από τις ρωγμές του εδάφους, ροκανίζουν την ακτογραμμή, σπέρνουν ζιζάνια ανάμεσα στα σπαρτά και διαβρώνουν τις εργασίες των μεταλλείων» (Ο καθρέφτης και το φως, σελ. 959).

Η σημασία των τίτλων

Ως προς τους τίτλους των βιβλίων, να πούμε πως «Γουλφ Χολ» ονομαζόταν η οικία της οικογένειας Σίμορ. Παρότι ο οίκος αναφέρεται σποραδικά στο πρώτο βιβλίο, σηματοδοτεί το μέλλον προοικονομώντας την πτώση της Ανν Μπολίν, καθώς η Τζέιν Σίμορ θα στεφθεί βασίλισσα ως τρίτη σύζυγος του Ερρίκου. Συμβολικά αποδίδονται τα χαρακτηριστικά των λύκων, ως αδίστακτων αρπακτικών που δρουν σε αγέλες, στον τρόπο δράσης των πολιτικών προσώπων. Η επιλογή του τίτλου «Γεράκια» στην ελληνική μετάφραση μπορεί να συνδεθεί με το γεράκι που υπήρχε στον θυρεό της Ανν Μπολίν και συμβολικά με το κίνδυνο που ίπταται. Στο μακροσκελές «Ο καθρέφτης και το φως», εκτός της συμβολικής ερμηνείας, υπάρχει και η φιλοσοφική διάσταση. Αποδίδεται τόσο ο αντικατοπτρισμός μεταξύ του Κρόμγουελ και του Ερρίκου Η', όσο και η αντίληψη του ίδιου του εαυτού από τον Κρόμγουελ κατά την ενδοσκόπηση που επιτελείται σε όλη τη διάρκεια της τριλογίας.

Φεμινιστικός τόνος

Ο φεμινιστικός τόνος που διαπνέει το τρίτο μυθιστόρημα έχει να κάνει με την παρουσίαση των γυναικείων χαρακτήρων, είτε πρόκειται για τις απλές γυναίκες στο περιβάλλον του Κρόμγουελ και της αυλής, είτε για τις ίδιες τις βασίλισσες, παρότι πιόνια στην πολιτική σκακιέρα των Τυδώρ. Ακόμα και με τον τρόπο που ο Κρόμγουελ μεγαλώνει τις κόρες του. Οι γυναίκες στην τριλογία της Μαντέλ διεκδικούν και επιμένουν, η καθεμία με τον δικό της τρόπο.

Χαρακτηριστικό το παράδειγμα της συνετής Τζέιν Σίμορ: «"Το ευτυχές σου πεπρωμένο", λέει ο Έντουαρντ, "είναι να γίνεις βασίλισσα, όχι υπάλληλος". "Που σημαίνει", λέει η Τζέιν, "ότι ευχαριστούμε τον Θεό που γεννήθηκα γυναίκα;"».

Η αξία όμως κάθε βασίλισσας μετράται από τη γονιμότητά της. Θύματα όχι μόνο της βασιλικής εξουσίας μα και μιας κοινωνίας βαθιά πατριαρχικής.

Η Αικατερίνη της Αραγονίας επιβάλλεται με την αξιοπρέπειά της, την αμετακίνητη θέση της στην υπεράσπιση της νομιμότητάς της ως βασίλισσας και ως ακλόνητη προστάτιδα του Καθολικισμού. Η Ανν Μπολίν παρουσιάζεται ως ευφυής, χειριστική, αδίστακτη, σύμβολο της Μεταρρύθμισης, παρόλο που είναι θύμα της ίδιας εξουσίας που την ελκύει. Η Τζέιν Σίμορ εμφανίζεται ως μετρημένη, παρατηρητική, με μια σιωπή που κρύβει στοχασμό και τακτική. Η αξία όμως κάθε βασίλισσας μετράται από τη γονιμότητά της. Θύματα όχι μόνο της βασιλικής εξουσίας, μα και μιας κοινωνίας βαθιά πατριαρχικής.

Η Μαντέλ επιχειρεί να δώσει τη δική της εκδοχή στα ιστορικά δρώμενα της εποχής μένοντας πιστή στα πραγματικά γεγονότα. Οι όποιες μυθοπλαστικές παρεμβάσεις αποδίδονται στην οπτική του Κρόμγουελ ή συμπληρώνουν τη γενική εικόνα. Οι διάλογοι και το ύφος της πρόζας συνάδουν με την εποχή, εξού και οι βάρβαρες, τραχείς και δυσάρεστες περιγραφές σε αρκετά σημεία. Η χρήση παροντικού χρόνου φέρνει το παρελθόν στο σήμερα, δίνοντας στον αναγνώστη την εντύπωση ότι τα γεγονότα συμβαίνουν τη στιγμή της αφήγησης.

* Η ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ είναι αρθρογράφος.

Λίγα λόγια για τη συγγραφέα

Η Χίλαρι Μαντέλ (1952-2022) υπήρξε μία από τις σπουδαιότερες Αγγλίδες μυθιστοριογράφους της εποχής μας, γνωστή κυρίως για την επική τριλογία της «Γουλφ Χολ». Τιμήθηκε δύο φορές με το Man Booker Prize, για το Γουλφ Χολ και τη συνέχειά του, τα Γεράκια, που τιμήθηκε επίσης με το βραβείο Costa Book of the Year 2012.

Το τρίτο βιβλίο, Ο καθρέφτης και το φως, κέρδισε το Walter Scott Prize for Historical Fiction. Στην τριλογία βασίζεται η βραβευμένη τηλεοπτική σειρά του BBC Wolf Hall. Η Μαντέλ έχει γράψει άλλα δεκατέσσερα μυθιστορήματα.